

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: Udrag fra Et liv genoplevet i erindringen, Bind I 1812-42

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "Et liv genoplevet i erindringen", i Heiberg, Johanne Luise: *Et liv genoplevet i erindringen*, udg. af Niels Birger Wamberg , Gyldendal, 1973-74., s. 158. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibfr01-shoot-idm139849788983920/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Et liv genoplevet i erindringen

støttede mit håb til. Udfaldet viste, at min tro til disse kritikere ikke havde bedrøget mig. Min udførelse af rollen gjorde stor lykke og opsigt i publikum, den rørte og interesserede, og biadene og skuespillerne, ja selv de, der havde lastet mig på prøverne, var nu enige i at kalde min fremstilling udmærket. Operaen gik fem aftener i sæsonens sidste uge for udsolgt hus, og den vedligeholdte interessen hos publikum i mange år. Inden dens opførelse havde man skræmmet mig ved at ytre, at alt beroede på min udførelse af Fenella; – efter at operaen havde gjort en ualmindelig lykke, tror jeg, man var villig til – som jo også var det ene rette – at dele fortjenesten for den heldige udførelse mellem flere.

Da jeg nu på egen hånd havde indstuderet denne vanskelige og betydelige rolle i så kort tid og med så stort held, fandt direktionen, at man måtte påskønne den overanstrengelse, jeg havde haft, og som virkelig havde taget således på mig, at jeg, som man siger: næppe kunne hænge sammen – med en særlig belønning. Konferentsråd Mantley, der nu var enig i, at min udførelse var lykkedes særdeles godt, ja endogså gik ind på publikums mening, at netop det, at man ingen balletmester sporede i min fremstilling, gav den sin egentlige ynde og tiltrækning, meddelte mig direktionens godhed ved denne særlige belønning, som han bad mig komme for at afhente hos sig. Heiberg og jeg selv fandt, at derte var en stødende form at yde mig den på; han bad mig derfor om ikke at indfinde mig hos denne herre for at modtage, hvad han så nedladende havde at byde mig. Fra dag til dag opsatte jeg derfor at gå til ham. Forundret over min udebliven gentog han sin opfordring så længe, at jeg tilsidt i min forlegenhed ikke vidste, hvilken grund jeg skulle finde på i den anledning, og gik omsider til ham. Han overrakte mig nu med vigtig og nedladende mine 30 rdl., idet han påny udtømte sig i ros over, hvad jeg ved denne lejlighed havde præsteret. Denne belønning, givet mig på denne måde, tilstår jeg, sårede mig ikke lidt. Ved min hjemkomst bebrejdede Heiberg mig, at jeg havde taget imod denne latterlige gave. Jeg for mit vedkommende vedblev at sætte større pris på den anerkendelse, som ydedes mig af tilskuerne. Og blandt dem, som således følte sig stærkt grebne af »Den stumme«, var også kongen, Frederik den Sjette. På min fødselsdag i november, sæsonen efter, da »Den stumme« atter gentagne gange blev opført, sendte

han mig et stort, smukt taffelur, hvorpå var anbragt to figurer, en fisker og en fiskerpige i italiensk kostume. Uret er endnu i min besiddelse. Ved min bortkørsel fra teatret den følgende aften, da »Den stumme« var blevet opført, havde skuespiller Stage dekoreret min vogn indvendigt med de skønneste blomster.* [hvorfor han fik ord for at være forelsket i mig, uagter jeg tror, at hans tanker var beskæftigede med en ganske anden genstand. Iblandt mine talrige tilbedere var der et ungt menneske, der forfulgte mig som min skygge. Vi boede, som jeg alt har fortalt, på Christianshavn, Brogaden nr. 3, ligeoverfor det sted, hvor mine forældre havde boet, og hvor jeg første gang så Harboe. Lejligheden derovre havde nu en konditor og billardholder, og der sad fra morgen til aften dette unge menneske og så over til os. Gik jeg ud, fulgte han i afstand efter; kørte jeg til og fra teatret, ledsagede han vognen, snart i afstand, snart ganske nær; holdt vognen ved porten, stød han der; kørte jeg til og fra selskab, mødte mit skarpe syn altid hans skikkelse, kort sagt, hvad Harboe i hine tider plagede mig med, gentog sig atter her, og dette vedblev, så længe vi boede i Brogaden og varede 7 til 8 år, indtil vi til hans lykke flyttede et sted hen, hvor han ikke ligeoverfor kunne iagttage ethvert af mine skridt. Ideligt sendte han mig breve, vers og blomster. Jeg har aldrig talt med denne mand, der truedes med rent at gå tilgrunde ved denne passion for mig. Da han endelig opgav denne beskæftigelse med min person, erfarede jeg med glæde, at han efterhånden kom ind i en virksomhed, hvor man satte pris på ham og hans evner. Forunderligt er det, at jeg hele mit liv, både før og efter ham, således har været forfulgt, snart af en, snart af en anden; og en sådan stadig følgen efter mig tidligt og sildigt lod til at høre til min bestemmelse. Ofte har disse følgesvende angstet mig, når jeg pludseligt opdagede dem på ensomme steder; ja, det forunderligste er, at imellem disse har der undertiden været damer, der med samme udholdenhed har fulgt mig, hvor jeg så gik og stod. Og disse pinte mig om muligt endnu mere, da jeg fandt det så unaturligt og uhyggeligt. Ofte prøvede jeg på at skræmme

* Modsetningen mellem disse idylliske demonstrationer og de revolutionære følger af samme stykkes opførelse i Bruxelles et fjerdingår i forvejen (25. august) er ofte blevet fremhævet.

dem bort med et vrødt blik, men intet hjælp. Ofte besluttede jeg at tale til dem og bede dem forskåne mig for denne angstelige følgen; men kom øjeblikket, havde jeg dog aldrig mod dertil; så der var intet andet for end med tålmodighed at finde sig deri, hvor tungt det end faldt mig. Undertiden fik jeg breve, hvori man truede med at berøve sig livet, ifald jeg ikke skænkede vedkommende en samtale; undertiden igen breve, hvori man takkede mig, fordi jeg ved mit spil havde forandret en sådan beslutning og givet vedkommende et bedre og skønnere syn på livet. En tysk herre skrev mig engang en lang trosbekendelse om sit foregående lefældige liv. Han skrev, at da han en aften slentrede over Kongens Nytorv og ikke vidste, hvor han skulle gøre af sig selv, besluttede han i sin livslede at gå ind i teatret – en forlystelse han hidtil ikke havde taget del i. Han havde da set mig spille i »Et fejltrin«. Dette havde gjort en sådan virkning på ham, at han gik bort fra teatret med nye og gode forsætter for sit øvrige liv. Han havde fra dette øjeblik af ophørt med sit forrige ryggesløse levede, havde atter taget fat på sine studier, og den eneste adspredelse fra disse var nu jævnlige besøg i teatret, hvorfra han hver gang hentede nye kræfter til at fortsætte sine gode hensigter med en forandret livsplan. Det var ham derfor en trang, nu flere år efter, at takke mig som den, der havde frelst ham. Brevet var underskrevet med hans fulde navn, og jeg hørte gennem andre, at der fandtes virkelig en sådan person, og at han overalt var udtømmelig i min ros og tillagde mig alle mulige gode egenskaber. Personlig var og blev jeg ham ubekendt. Af alle disse skrivelser, hvis antal ville forekomme de fleste utroligt, tog jeg naturligvis ingen notits. Ofte, når jeg var utilfreds med mig selv, kom disse begejstrede breve, hvori jeg rostes for fuldkommenheder, som jeg kun altfor dybt følte, at jeg manglede, og de forekom mig da som en bitter ironi, hvori der lå en brod, som brevskriveren ikke anede. De pyntede mig i deres fantasi med alle de fortrin, som jeg selv sukkede over, at de var mig nægtede; og fortrædelig herover gænte jeg brevene, uden at nogen fik dem at se. Det manglede heller ikke på personer, der havde vidst at skaffe sig adgang til vor kreds i hensigter, som just ikke var de reneste. Jeg gennemskuede hurtigt og let disse hensigter og lo ad dem i mit stille sind. Min tidligere melankoli var trængt tilbage, og et skælmeri trådte

istedet, der hjalp mig udover al den sentimentalitet, som min sunde natur ingen smag fandt i. Mange gjorde nu deraf den slutning, at jeg af naturen måtte være kold, eftersom jeg kunne modstå alle disse bestræbelser for at vække følelser hos mig, som, hvis de var blevet vakte, verden ville været hurtig til at fordømme uden barmhjertighed. Mange latterlige scener dukkede i dette øjeblik op i min erindring. Jeg mindes en ældre, meget højtstående mand, grev R., der ofte besøgte os, især på den tid, hvor han troede at træffe mig ene og i en komisk grad ulejlignede sig for at vinde min gunst. En dag, da han havde præsideret ved en festlig lejlighed, holdt hans pragtfulde ekvipage udenfor min dør. Han trådte ind til mig pyntet på det skønneste med hvide silkestrømper, sko, knæbenklæder og med brystet fuldt af alle de ordener, som et bryst kan bære; det var tydeligt, at han havde håbet, dette syn skulle gøre indtryk på mit unge hjerte. Han satte sig hos mig i sofaen og antog en så kælen tone, at jeg uvilkårligt rykkede mig længere og længere fra ham. Hans rørende tale blev mødt fra min side med ironi og kulde – den bitreste medicin mod al kærlighed. Da han derfor tilsidst mismodigt brød op og forlod min stue og lukkede døren efter sig, støttede jeg mig skoggerleende til dørstolpen over denne hele komiske scene, hvori samme herre med sin pynt og sin kur havde spillet en så naragtig rolle. I min latter blandede sig dog også en indignation over de tanker, som denne herre havde povet at nære om mig, og kun hans ydmygende bortgang og hans nederlag trøstede mig over disse tanker, som jeg håbede, efter dette optrin, havde taget en anden retning mig angående.

Man vil måske udbryde efter at have læst dette: Ja, der ser man, hvilke fristelser et fruentimmer er udsat for i denne stilling! Hertil vil jeg svare: Hvilket fruentimmer, især i de højere klasser, møder ikke lignende fristelser? Og slige uværdige angreb er dog i grunden ingen fristelser undtagen for den, der i hvilket som helst forhold, hvori hun var stillet i livet, ville få lejlighed til at bukke under, ifald ikke en højere moralsk kraft holdt hende oppe. Nej, der gives andre for personligheden dræbende fristelser i udøvelsen af en virksomhed ved teatret, fristelser af en så sjælelig natur, at man må gyse tilbage for dem.]

Året efter »Den stumme«s opførelse på vort teater, sendte direk-